

Rune Fardal, psykologi student

Personlighetsforstyrrelser med hovedvekt på
narsissistisk problematikk i relasjon til barn
<http://www.sakkyndig.com> mail: rune@fardal.no

Relasjonen mellom barns tilknytning, tid og kvalitet!

15 januar, 2010, Oppdatert 17.01.2013

Med linker: <http://www.sakkyndig.com/psykologi/artikler/tilknytning.htm>
Utskrift : <http://www.sakkyndig.com/psykologi/artikler/tilknytning.pdf>

Sammenhengen mellom barns tilknytning, tiden med omsorgspersonen og kvaliteten på omsorgen er et tema som særlig synes bli misforstått ved domstolenes vurdering av hvor det er best for barn å vokse opp. Barn er biologisk programmert for å utvikle tilknytning. Konkrete dommer fra både Tingsrett og Lagmannsrett viser klart at mange dommere tolker tid med omsorgsperson, som et uttrykk for kvalitet på omsorgen. Dette er ikke riktig, for barn knytter seg også til voldelige foreldre! Tiden kan bare si noe om styrken på tilknytningen, ikke om den er kvalitativt god eller dårlig. Barns tilknytningskvalitet synes være avhengig av omgivelsenes kvalitet og ikke tid. Det er barnets erfaringer med omsorgspersonen som avgjør kvaliteten på tilknytningen.

Alle barn har et innebygd biologisk behov for tilhørighet. Slik et spedbarn impulsivt og refleksartig søker mot mors bryst, slik søker barnet bekreftelse på seg selv og sin eksistens og betydning. Tilknytning er en genetisk basert overlevelsесmekanisme barnet ikke kan overstyre. Det knytter seg så sant det finnes omsorgspersoner i nærheten over et visst tidsrom.

Relasjonen og båndet mellom omsorgspersonene og barnet kalles tilknytning. Det er en toveis relasjon, der barnet knytter seg til omsorgspersonene og

omsorgspersonene knytter seg til barnet. Begge har normalt positivt utbytte av relasjonen. Denne tilknytningen får *kvalitet* ut i fra nivået på empatien og evne til mentalisering fra den voksne, i interaksjonen mellom barn og voksne i omgivelsenes setting.

Kvaliteten på den voksens evne til å speile barnets signaler, projeksjoner og adferd avgjør barnets valg av strategier i sine relasjoner. Kvaliteten på den voksenes mentaliseringsevne er avgjørende for kvaliteten på barnets tilknytning.

Svikter empatien, reduseres kvaliteten på tilknytningen. Balansen forrykkes i den voksnes favør, og det som skulle være en toveis relasjon går til å bli en envegs avhengighet der barnet bekrefter den voksne istedenfor at den voksne bekrefter barnet gjennom empati. Det går til å bli en avhengighet fordi barnet er helt avhengig av den voksne. Den voksne er normalt ikke avhengig av barnet. Unntaket er voksne som selv har en negativ tilknytningskvalitet, de bruker barna for å dempe deres egen ødelagte tilknytning. Vi ser dette typisk hos personlighetsforstyrrede.

For å få den voksnes respons tvinges barnet inn i en rolle der det gjennom å bekrefte den voksnes behov mottar bekreftelse på seg selv. Barnets behov for næring, berøring, trøst, trygghet er biologisk forankret. Oppfyllelsen av disse behov er fundamental, barnet overlever ikke uten. Derfor er tilknytning genstyrt. Når tilførselen av disse kvalitetene svikter, lærer barnet meget raskt hvordan bekreftelse av den voksnes narsissistiske behov (usunt behov), dekker barnets grunnleggende behov. Barnet egne narsissistiske behov (sunne behov) blir avhengig av den voksne i et usunt samspill.

Dyreforsøk har vist at slik tilknytning, uansett kvalitet er *svært sterkt*. Selv vold fra omsorgspersonen vil ikke redusere *styrken* på tilknytningen, bare kvaliteten. Broberg (2006:49) beskriver dette fra apeforsøk:

För att testa om ungarnas anknytningsbeteenden kunde ”släckas ut”, vilket de borde kunna enligt behaviorismens förklaring, lät Harlow några surrogatmammor, med varierande tidsintervall, skicka ut spikar från sin kropp mot den apunge som klängde på henne. Inte heller här kunde de behavioristiska inlärningsprinciperna förklara utfallet. Apungarna fortsatte, trots den grymma bestrafning som filtmamman (dvs. forskarna) utsatte dem för, att klänga på henne (återigen oberoende av föda). Denna behandling är tyvärr en tydlig parallel till människobarns anknytning: även de fortsätter att rikta anknytningsbeteenden mot föräldrar, eller andra omvärdnads-personer, som utsätter dem för övergrepp och vanvård (se vidare *Anknytning i praktiken*).

Dette betyr også at barn som er plassert i forsterfamilier der de mishandles, vil påstå at de har det bra på grunn av de trusler de utsettes for.

Barn fortsetter med andre ord tilknytningen til foreldre og omsorgspersoner som utsetter dem for vold! PAS barn er typisk, de påstår de har det bra hos sin narsissistiske bostedsforelder samtidig som de utvikler alvorlige psykiske problemer. Dette viser at *tid* ikke er et egnet mål for å si noe som helst om tilknytningens kvalitet. Hvor lenge et barn har bodd i et miljø, sier ikke noe som helst om kvaliteten på tilknytningen det har utviklet. Det betyr også at man ikke kan vektlegge uttalelser fra barn som lever under slike forhold, fordi de vil beskytte sin overgriper! Dette er stockholms syndromet på tilknytningsnivå.

Slike barn læres opp til å beskytte den voksne mot avsløring av en slik usunn dynamikk. Barnet frykter å bli forlatt! Den verste trussel man kan utsette et barn for. Slike voksne utnytter denne tapsfrykten og angstens hos et barn. De er ofte selv vokst opp med en slik skadelig dynamikk og evner ikke se at de skader barnets utvikling. De tror tvert imot at de gjør det eneste rette for barnet, de vet ingen annen virkelighet selv! Den voksnes avvikende strategier blir barnets avvikende strategier. Når slike barn konfronteres med kritikk av slike omsorgsforeldre løser det seg ganske fort. De blir ikke i stand til å svare eller gi uttrykk for hva de egentlig utsettes for. De vet bare at de må beskytte den voksne, det er de lært opp til. Separasjon truer tilknytningen.

Tilknytningskvaliteten er tilsynelatende god, inntil man begynner stille de kritiske spørsmål. Da avsløres frykt og angst raskt. Denne typen voksne er mestere i å skape et falskt grandios bilde av seg selv, barnet de er avhengige av og sine omgivelser. Broberg (2006:139) beskriver dette godt når det gjelder problemet med å avlære slik adferd :

En omständighet som gör att spädbarn är särskilt mottagliga för automatisering är att hjärnan under dessa år är oproportionerligt plastisk, eller förändringsbenägen. Utöver de biologiska dispositioner som finns till hands är det barnets erfarenheter som dikterar hur associationerna inom hjärnan byggs upp (t.ex. Field, 2000). Till följd av att de neurala strukturer, liksom associationerna mellan dessa, som är nödvändiga för medvetna minnen är så utvecklade under de första levnadsåren finns det i praktiken ingen möjlighet för individen att senare medvetet rekapitulera hur dessa tidiga ”fördigheter” förvärvades. Minnesforskare skiljer här mellan *implicita* (ung. omedvetna) och *explicita* (ung. medvetna) minnen (t.ex. Schachter, 1987, se också Broberg m.fl., 2003).

Vad barnet har med sig i sina arbetsmodeller från sina tidiga erfarenheter är alltså en uppsättning implicita minnen som lett till automatiseringar av beteenden, men som undandrar sig möjligheten till medveten reflektion eller kontroll, vilket också gör dem resistenta mot förändring. Som exempel på detta kan vi tänka oss en vuxen person vars tidiga anknytningsbeteenden (t.ex. gråt) under barndomen ofta avvisades (t.ex. för att föräldern ville ”släcka ut” oönskade beteenden och därfor lämnade barnet att gråta för sig självt). Som reaktion på detta tidiga bemötande skiftade individen i anknytningsaktiverande situationer uppmärksamheten från sin anknytningsperson till annat (t.ex. leksaker), vilket just då medförde en minskad risk för fortsatt avvisande från föräldern. Barnets gråt minskades och föräldern fick det lugnare. Som vuxen har inte denne person någon möjlighet att medvetet minnas erfarenheterna av det tidiga avvisandet, men reaktionen på anknytningsaktiverande situationer i vuxenlivet kan vara snarlik. Vid äktenskaplig oro kanske personen drar sig undan från partner, vill helst titta på TV, snarare än att öppet diskutera deras gemensamma problem, medan partner kanske förtvivlat gärna vill veta varför personen drar sig undan i sådana viktiga situationer. Men de sekvenser av tidigt avvisande som gav upphov till skiften i uppmärksamhet i anknytningsaktiverande situationer kan inte medvetet rekapituleras av personen, till följd av att minnesstrukturer nödvändiga för explicita minnen var utvecklade. Vad som finns kvar är alltså reaktionen, inte minnet av de situationer som ursprungligen gav upphov till den.

Gjennom det som kalles "*The Strange Situation*" (Ainsworth, 1960) kan man måle kvaliteten på denne tilknytningen til omsorgspersonen (O) hos små barn. Det er 4 ulike hovedkvaliteter tilknytning deles inn i, etter denne modellen :

1. *Trygg tilknytning*, utforskende, positiv til fremmede, gråter når O går, kan leke med den fremmede, glad når O kommer tilbake og søker aktivt kontakt og roer seg, går tilbake til lek. Om barnet ikke gråter når O går ser man en tydelig positiv reaksjon når O kommer tilbake. O er en trygg base.
2. *Engstelig ambivalent*, engstelig, oppmerksomsomhetskrevende, stresset når O går, vil ha kontakt, men avvisende når O kommer tilbake. Tilknytningssystemet går ikke i hvile selv om O kommer tilbake. Den følelsesmessige tonen kontant og negativ. Synes mer interessert i tilknytning enn lek/utforskning. De lærer seg redusere tilknytningsadferd fordi de tidligere er blitt avvist. (god støtte i forskning). O samspill med barnet preget av uforutsigbarhet og inkonsekvent adferd fra O. Samspill på den voksnes vilkår. Barnet lite tro på egne evner, blir passive og hyper oppmerksomme på O.
3. *Engstelig unnvikende*, dårlig tilknytning, gråter ikke når O går, søker ikke kontakt når O kommer tilbake. Bruker ikke O som trygg base. Om det løftes opp eller få en klem, tenderer det å vri seg vekk. Det følelsesmessige utrykket er mer nøytralt når O går og kommer tilbake. Synes mer interessert av lek/utforskning enn tilknytning. Frykt for avvisning.
4. *Disorganisert* mangler strategi for å håndtere stressituasjoner, opplever omsorgsperson som enten redd eller skremmende, adferden kan "fryse". Samspillet med O bygger på frykt.

Dertil kommer ulike kombinasjoner av disse. En rekke studier har vist at foreldrenes lydhørhet er viktigst for å forutsi tilknytningskvalitet. Broberg & al. (2008:145). En lydhørhet man ikke vil se under korte observasjoner, men som kommer til synne under lengre observasjoner > 100 timer, der omsorgspersonen også er under stress. Barn kan også utvikle trygg tilknytning til en forelder og uthygg til den andre.

Forskning viser at kvaliteten ikke er knyttet til tid med omsorgsperson, men omsorgspersonens evne til å fange opp barnets behov. Det fordrer empati og evne til innlevelse i andres behov uten at disse utgjør en utfordring for den voksnen. I det hele tatt vil voksne med egne udekte psykologiske behov ikke evne være kontainere for barnets projeksjoner. Broberg & al. (2008:167) i *Anknytningsteori*, beskriver dette slik:

den andra (Weinfield, Sroufe, Egeland & Carlson, 1999). Det faktum att det är förekomsten av regelbunden fysisk kontakt mellan barn och förälder som avgör om en anknytning kommer att utvecklas, innebär ju att ett spädbarn knyter an också till en misshandlande eller vanvårdande förälder. Det är bara barn som ”gått från famn till famn”, utan att ha befunnit sig i samma famn tillräckligt länge, som inte skapar en anknytningsrelation. Att ett barn knutit an till sin förälder är därmed inget bevis för att barn och förälder haft det bra tillsammans, och kan därmed inte ensamt utgöra något argument för att barnet inte ska omhändertas om omsorgssvikten är påtaglig. Detta utvecklar vi vidare i omvärdnadskapitlet (kap. 7) och i *Anknytning i praktiken*.

Tiden et barn lever med en omsorgsperson har således lite å si for kvaliteten på denne tilknytning. Et barn kan vanskelig unngå å knytte seg til en omsorgsperson, det er mer biologisk bestemt enn viljestyrt. Et barn kan leve lenge med, og knytte seg til en voldelig person. Tiden har betydning for styrken på den kvaliteten en slik tilknytning har utviklet, fordi det tar tid å utvikle styrke, uansett dens kvalitet.

Således kan en trygg tilknytning være sterk og tåle mye, og gjøre barnet rustet til livets utfordringer. Tilsvarende kan et engstelig unnvikende barn ha dårlig tilknytningskvalitet, men en sterk ”tilknytning” gjennom *avhengighet* av omsorgsperson.

Broberg & al. (2008:17-18) i *Anknytning i praktiken*, utdyper dette ytterligere slik :

Anknytningen liknar prägling hos andra djurarter i så måtto att den sker automatiskt, instinktivt, på basis av fysisk kontakt mellan spädbarn och vårdare. Spädbarn kan alltså, normalt sett, inte låta bli att knyta an till sin vårdare oavsett dennes lämplighet. Det faktum att ett barn har knutit an till sin förälder säger därför, tvärtemot vad som ibland hävdas, inget om vårdarens lämplighet. Kvaliteten på anknytningen, och konsekvenserna för den fortsatta utvecklingen, varierar däremot kraftigt beroende på hur lyhört och samstämt det känslomässiga samspelet mellan barnet och dess vårdare är. Mer om detta i kommande kapitel.

Også Susan Hart (2009:189) skriver i boken *Den følsomme hjerne* (dansk) om dette. Hun refererer til John Bowlby när hun skriver:

Bowlby påpegede, at tilknytning er et iboende træk hos alle sociale pattedyr, og at tilknytningsadfærdens udvikler sig, selv når barnet udsættes for grove mishandlinger og afstraffelse fra dem, det er knyttet til. Han

og videre:

igen. Småbørn og dyreunger klamer sig til deres omsorgsgivere, når de er bange eller oprevne, og hvis ikke der er andre muligheder, klamer de sig til den, der mishandler dem.

Likeledes skriver professor Lars Smith (2010) i [Tidsskrift for Norsk Psykologforening](#) følgende:

"Blant barn som vokser opp i familier, finnes det ingen som ikke er tilknyttet. Det tilknytningen handler om, er kvaliteten på relasjonen mellom et lite barn og en spesifikk voksen person"

Barnesakkyndig Kommisjon (2012) skriver det samme :

"Evne til å utvikle tilknytning er medfødt og biologisk forankret. Det betyr at barn alltid vil utvikle tilknytning til sine foreldre eller andre som har den daglige omsorgen for barnet. Spørsmål om barnet er knyttet til sine foreldre som han/hun lever sammen med er derfor ikke et aktuelt spørsmål. Ut fra et psykologfaglig perspektiv er det eventuelt kvaliteten på tilknytningen som må vurderes. Barn vil alltid knytte seg til sine foreldre uavhengig av kvaliteten på omsorgen som tilbys."

I vurderingen av *barnets beste*, er man helt avhengig av å se på **kvaliteten** og ikke **tiden**. Dette er en problematikk man ser bla. ved domstolenes behandling av barnefordelingssaker. Typisk skrev tingrettsdommer Klaus Skjeldal i Hardanger tingrett at : "NN har bodd fast hos sin mor fra hun ble født..... Saksøkte vil hevde at NN har sin tilknytning til mor .."

Man forstår raskt at et slikt utsagn er fullstendig verdiløst i tilknytnings sammenheng om mor er psykopat!

Det er tilknytningens **kvalitet** som er interessant. Domstolene mister også dette for barna viktige perspektiv og kan slik det er referert fra en tingsrettsdom i 2007 av Klaus Skjeldal : "Når det gjelder NN er retten av den oppfatning at hun bør bo fast med mor. NN har bodd med mor siden hun var født..."! Ikke ett ord om kvaliteten på denne relasjonen. Vurderingene derfor fullstendig verdiløs og vitner kun om alvorlig kunskapsmangel fra dommeren.

Likeledes beskriver Rutter, (1972:20) i **Maternal Deprivation Reassessed** hvordan det ikke er **tiden** sammen med en omsorgsperson, men **intensiteten** av interaksjonen mellom

barn og omsorgsperson som bidrar mest til at barnet får en kvalitativ god tilknytning! Dermed kan ”*..lang tid med en relativt ustimulerende mor være av mindre kvalitativ tilknytningsverdi enn en far med mindre tid, men mer aktiv interaksjon med barnet*” !

Å skille negativ tilknytning fra positiv tilknytning er meget vanskelig, fordi både den voksne og barnet av ulike grunner forsøker skjule dette. Den voksne for å befeste sitt sykelige grandiose virkelighetsbilde, barnet i frykt for tap av omsorgsperson.

Det oppstår et gjensidig usunt avhengighetsforhold. Dårlig kvalitet kjennetegnes ofte av et usunt avhengighetsforhold mellom barnet og den voksne. Slike barn søkes gjerne avstenges fra de deler av omgivelsene som kan utgjøre en trussel mot at barnet fjernes fra en slik voksen. Den voksne sloss for å beholde sitt narsissistiske supply, barnet frykter ensomhet og tap. En dysfunksjonell relasjon utvikles, slik man typisk ser ved PAS. Årsaken til en slik svikt i omsorgen finner en gjerne i den voksnes egne dysfunksjonelle barndom. Som Broberg & al. (2008:69) skriver:

där ”Det verkar som om föräldern är dömd att upprepa sin egen barndoms tragedi med sitt eget barn i alla krävande och förfärliga detaljer” (Fraiberg m.fl., 1980, s. 186). En av hennes efterföljare, Alicia Lieberman, poängterar spädbarnens enorma känslomässiga betydelse för sina föräldrar (Lieberman, 1999). Hon skriver att små barn är föremål för sina föräldrars positiva drömmar och förhoppningar, men att de också är mottagare av det som är mest smärtsamt fördolt i en förälders inre.

Slik går den narsissistiske forelders behov og adferd i sosial arv. De gjentar de samme feil mot egne barn som de selv ble utsatt for av sine omsorgsforeldre. Den adferden er hva de ”lærte” som små, den adferden er hva de videreformidler til sine barn. Dette er det som skaper barnets strategier for relasjonell samhandling. Det kjente blir det trygge, selv om det kjente er smertefullt! Broberg & al. (2008:69) skriver:

dyra i drift. Vad Bowlby ville betona var att föräldrars sätt att hantera sina egna motstridiga känslor varierar och att de känslomässiga strategier som föräldrar använder i omhändertagandet av sina barn till stor del är präglade av deras egna tidigare erfarenheter.

Og slik Broberg & al. (2008:71) skriver så er ikke slike foreldre beviste på sine feil. Det underbygger den grunnleggende plass tidlige opplevelser og lærdom har i mennesket. Vi snakker implisitt hukommelse, ubevisst hukommelse.

Man ser det i stor utstrekning i barnefordelings saker, så typisk for narsissistiske forelder som hindrer barnet kontakt med den andre forelder, saboterer samvær,

hindrer telefon og samtaler, saboterer sommerferier osv. Dette kan gjenspeile et hat, men det er ofte en sekundæreffekt da bakenforliggende faktorer ofte er langt mer kompliserte rundt en narsissistisk problematikk bygget på egne tapsopplevsler og skam.

Også andre trusler mot slike foreldres tap av barn utløser et rigid adferdsmønster. Står et slikt barn i fare for å bli skadet, gjennom lek eller annen adferd, kan den voksnen frykt for tap av barnet, gi seg utslag i ukontrollert aggressjon nettopp mot barnet! "*Hvordan kunne du gjøre dette, forstår du ikke jeg trenger deg*" er typisk for tenkningen til slike foreldre. Normale foreldre derimot ville tenke "*Forstår du ikke at dette kunne vært farlig for deg*". Normale foreldres fokus er på barnets beste, mens narsissistiske foreldres fokus er på eget beste. Forskjellen er evne til å være lydhør for **barnets behov** og evne sette egne udekte behov til side.

Det er vanskelig for en narsissist der alt handler om en selv. En underliggende frykt for tap av barnet som narsissistisk supply gir seg utslag i irrasjonelle handlinger. Dette får konsekvenser for barnets tilknytningskvalitet. Man ser dette også i en nærmest syklig opptatthet av at barn med den andre forelder skal komme tilbake etter ferier. Ofte kan man oppleve krav om returbilletter og konkrete tidspunkter. Andre ganger kan et barn få være en uke med den andre forelder, så tilbake en uke og så en ny uke til den andre forelder. Det er tydelig at det er den voksnens behov som dekkes og ikke barnets.

Man ser det også i enkelte saker for barnevernet, der opplagt forstyrrede foreldre begår til dels irrasjonelle handlinger i et utslag av den sorg og fortvilelse **de** opplever. Igjen er dette ikke enkelt å se, fordi svært oppgående foreldre og omsorgspersoner også kan fremvise noe av den samme adferd fordi barn faktisk kan fjernes på fullstendig feilaktig grunnlag av barnevernet, slik en rekke saker har vist over mange år. Med inngående kunnskap om personlighetsforstyrrelser kan man imidlertid skille mellom den rasjonelle aggressjon, og den irrasjonelle. Forskjellen ligger ikke i den konkrete adferd, men i de bakenforliggende motiver.

Et annet typisk trekk ved narsissisten er behovet for at omgivelsene skal se hvor flinke og opptatt av barnet de er. Å gi et slikt barn en klem om barnet skal reise vekk, skjer ofte på en kunstig, klebrig og påtvunget måte. Barn som utsettes for dette føler selv at klemmen ikke var for dem men for at den voksnen skuespill for omgivelsene. Typisk er at slike barn har en tendens til å vri seg vekk fra slike klemmer, de vet det ikke er for dem men for den voksnes behov for omgivelsenes anerkjennelse, fordi de aldri opplever slikt når det ikke er tilskuere til stede! Igjen slik adferd påvirker tilknytningens kvalitet.

Et typisk eksempel er barnet som etter en skoleavslutning skulle på samvær med sin far. Først gir mor henne en klem inne i kirken, deretter på veg ned kirkegulvet, deretter på kirketrappen og til slutt kommer mor løpende etter barnet nedover vegen og gir det nok en klem! Hvilket signal gir en slik forelder til barnet? Jo, barnet er uunværlig for den voksnen.

Interessant er det å se barnets reaksjon der det søker vri hodet vekk fra morens kinn. Barnet vet at slik adferd er for omgivelsenes skyld og ikke for barnet selv. Morens behov for å fortelle omgivelsene hvor fantastisk hun er, er ikke barnets behov. Barnet lærer at det er til for den voksnas behov, for det opplever ikke slik omgjengelighet når rampelyset er av.

Den voksne lærer ofte barnet opp i et avhengighetsforhold, som den voksne drar nytte av, men som skader barnets egenutvikling. Hvordan skal et barn som opplever seg brukta, lære empati? Dette er mekanismer omgivelsene ikke ser og er typisk for narsissistisk dynamikk. Dersom et barn er avhengig av medisin, finner man gjerne at det ikke læres opp i at ta denne selv i en skolesituasjon, men må ringe hjem til forelderen for å få instruksjon, selv om barnet gjennom instruksjon er modent nok til å klare dette selv. En ambivalent umoden adferd er da også typisk for slike barn. En slik adferd gjør barnet usikker på seg selv og avhengig av den voksnen. Slike voksne lærer ikke barnet å få tro på egne evner, men at de er avhengige av den voksnen.

Dersom barnet får en fin dress på barnehagen, er ikke primærintensjonen å ha barnet i fokus, men at barnet i dress skal speile den voksnen. (*Så flott dress din datter har! Hadde bare alle barna hatt så fin dress...*) Den voksne speiler seg i glansen barnet gir. (...*Og jeg er barnets mor..!*) Barnet læres ikke opp i å ha tiltro til egne evner og vurderinger, men til å måtte rådføre seg med den voksnen: "*Dette får du ikke til, ... og klarte du det var det fordi jeg hjalp deg*"! Slik læres barnet opp til en usunn avhengighet av den voksnen samtidig som det ikke får en sunn tro på egen mestring.

Tiden kan ha gjort denne relasjonen sykelig. Barnet fanges i et avhengighetsforhold til omsorgspersonen som ikke er sunt for barnet, men som tjener den voksnes patologiske narsissistiske behov for selvtildfredsstillelse. Den voksne bruker barnet til bekreftelsen av det, de selv ikke fikk som barn. Dette kan gi seg mange ulike utslag, for eksempel at det blir viktigere å vinne, enn at den det gjelder skal få det bedre! Tilfredsstillelse av mestringsbehov, **at** jeg vant, blir viktigere enn **hva** man vant. Dette kan ofte oppfattes som misunnelse av andre, fordi poenget ikke synes være **hva**, men opplevelse av personlig seier, nemlig **at** (mestring)! Igjen, slik adferd blir styrende for barnets tilknytningskvalitet.

Igjen er barnefordelingssaker typiske eksempel. Det blir viktigere å vinne omsorgen, ikke for at barnet skal få det bedre, men for ikke å oppleve nederlaget det er at en annen forelder regnes som bedre enn en selv, slik Thuen (2004:80) beskriver. Dette kombineres gjerne med hevn mot partner fordi forholdet man hadde investert i, ikke gikk. For en narsissist er det et nederlag, hvis skyld, alltid projiseres på andre.

Slik underliggende dynamikk er ekstremt vanskelig avsløre, for utad fremstår slike narsissistiske foreldre som "bekymrede" for barnet! Det avsløres imidlertid bla i ettertid, når man ser barn ikke fikk det så mye bedre, men ofte ender i psykisk eller fysiologisk problematikk. Forskning viser at eks. diabetes 1 hos barn har den fellesnevner at de kan utvikles fra kronisk stress. Et typisk eksempel var en rettssak i USA, der den ene forelder var en psykopat. Motpartens advokat hadde kunnskap

om slike og lot psykopaten vinne omsorgen. Etter kort tid havnet barnet allikevel hos den friske, fordi psykopatens behov bare var å **vinne**, ikke ha det "plagsomme barnet" rundt seg hele tiden! For psykopaten kan det se ut som om *selve målet* er det essensielle.

I narsissistisk dynamikk derimot er det ikke bare seieren som er viktig, men at barnet forblir et **narsissistiske supply**. For psykopaten er det narsissistiske supply mindre viktig fordi de ikke på samme måte har kontakt med sine nevrotiske sider. For dem handler det ikke i så stor grad om skammen, slik det gjør hos narsissisten. En narsissistisk forelder ville antagelig ikke sluppet et barn på denne måten, og særlig når det gjelder den mer covert utgave av narsissisme.

Professor Frode Thuen skriver i sin bok "*Livet som deltidsforelder*" (2004:80-81) om foreldre som blir offer for en konflikt man egentlig ikke er ansvarlig for:

Det er særlig relevant i de tilfellene hvor en av partene har et personlighetsavvik. Og dette ser ut til å være svært utbredt i de mest konfliktfylte sakene. En av de som har forsket mest på konflikter mellom foreldre etter samlivsbrudd, er amerikanske Janet Johnston. I en klassisk undersøkelse hun gjorde for en del år siden sammen med Linda Campbell, intervjuet de 80 skilte foreldreprpar som hadde store konflikter om barna.⁴⁴ Her kom det frem at nesten to av tre hadde en personlighetsforstyrrelse, og ytterligere 25 prosent hadde klare kjennetegn på en slik tilstand, uten at de oppnådde en formell diagnose. Problemene kom til uttrykk på ulike måter, men det var likevel et felles kjerneproblem som gikk igjen hos de aller fleste, det som de omtalte som narsissistisk sårbarhet. Dette innebærer at man er avhengig av andre mennesker for å bekrefte ens eget oppblåste og skjøre selvbilde. Dårlige og truende egenskaper ved en selv blir dessuten tillagt, eller projisert på, andre mennesker. For disse menneskene kan det å sette i gang og vinne en barnefordelingssak bli en måte å redde ansikt på, en måte å kompensere for ydmykelser og et skadet selvbilde på.

Thuen nevner 3 ulik grupper narsissistisk skadde personer:

Forskerne delte for øvrig foreldrene inn i tre grupper, avhengig av hvor grunnleggende skadet deres selvbilde var. Den største gruppen besto av de som hadde en **mild narsissistisk skade**. Disse foreldrene følte seg sviktet og lurt av den andre, noe de stadig påpekte gjennom anklager og kritikk. De henvendte seg til familie og venner for å få bekreftelse på at de ble urettmessig behandlet, og at de fortsatt var attraktive og tiltrekkskende. I tillegg hadde de en overdreven oppfatning av sine egne evner og ferdigheter, og kom med klart urimelige krav i forbindelse med barnefordelingen. De tok imidlertid sjeldent initiativ til å bringe saken inn for domstolen.

Dette var vanligere blant den gruppen som hadde en moderat narsissistisk skade. Hvis de tapte rettssaken, skiftet de vanligvis advokat, anket, og startet ny runde. Gjerne flere omganger. Dette var foreldre som hadde et åpenbart grandiost selvbilde, og som ikke kunne innrømme noen svakheter eller mangler hos seg selv. De følte seg videre lite forpliktet av avtaler om samvær, enten disse var kommet i stand frivillig eller var pålagt av retten. For disse foreldrene var barna en forlengelse av dem selv, uten at de var i stand til å se barnas egne behov hvis det gikk på bekostning av deres egne behov. Barnas problemer ble benektet, eller de tilla den andre forelderen all skyld for problemene deres.

De med en alvorlig narsissistisk skade hadde i tillegg til alt det man så hos de to andre gruppene, utviklet rene paranoide forestillinger om den andre forelderen. Disse foreldrene så ikke den andre bare som en usikker omsorgsperson, men nærmest som et brutalt monster som var ute etter å skade barna sine. Derfor prøvde de å hindre all kontakt med barna. Mange av dem søkte støtte for sine antagelser og forestillinger hos ulike fagpersoner. Dette er mennesker som oftest hadde en historie med sosial isolasjon, og som i liten grad opplevde å få korrektiv fra omgivelsene på sine åpenbart feilaktige og overdrevne beskrivelser av den andre forelderen.

Og videre skriver Thuen:

tester, blant annet de mest kjente: MMPI og Rorschach-testen. Det som kommer frem i de fleste undersøkelsene, er at disse foreldrene ofte er defensive av natur, og at de har en tilbøyelighet til å legge skylden på andre, og at de i liten grad er i stand til å ta andres perspektiv. De blir også beskrevet som rigide og med en tilbøyelighet til å henge seg opp i detaljer, heller enn å se på helheten. I tillegg ser en ofte dårlig impulskontroll og at de lett lar seg rive med av egne følelser.⁴⁵

Den narsissistiske problematikk er således svært alvorlig for et barn og vil bidra til kvalitativt dårligere tilknytning uansett hvor lenge et barn bor med en slik person. Lang tid i seg selv er derfor ikke et kriterium for god omsorgsevne slik domstolene har en tendens til å anta gjennom "status quo" prinsippet. Vi ser den samme problematikk i barnevernet der de ofte påstår at tilbakeføring til foreldre ikke er bra fordi barnet har bodd så lenge hos fosterforeldre.

Et barn kan ikke velge sin omsorgsperson. Derfor kan et barn heller ikke velge forlate en dårlig omsorgsperson om omsorgen er kvalitativt dårlig. Barnet kjenner ingen annen omsorg og vet ikke at det finnes andre og bedre omsorgsforeldre. Derfor vil et barn under dårlig omsorg allikevel søke mot de samme dårlige omsorgspersoner av ren avhengighet, mer enn som et utrykk for trivsel og positiv relasjon, når noe truer denne relasjonen. En slik trussel kan være at de vil flyttes til en annen omsorgsperson. Avhengigheten barnet er lært opp i, kombinert med trusler fra omsorgsperson, og frykt knyttet til disse, hemmer barnets utrykk for hva det selv ønsker, når det blir gammelt nok til å bli spurt. Trusler fra omsorgspersonen om at denne vil begå *selvmord* om barnet ikke gjør som det sier, blir umulig å forholde seg til for et barn. I møte med slike emosjonelle trusler gjøres barn avhengige av den syke og umodne omsorgsperson. Slike trusler er emosjonell mishandling.

Barnevern, mange psykologer, skole og dommere er ikke trent å forstå så avanserte psykologiske mekanismer, og fanges ofte i et glansbilde slike omsorgspersoner konstruerer rundt seg. Barn i slike settinger misforstås til å være "nært knyttet" til den voksne, gjennom ofte sterke reaksjoner mot adskillelse. Først når barnet får en forståelse av at det finnes andre og bedre omsorgsituasjoner vil de søke vekk, men ofte under ekstreme trusler fra slike omsorgspersoner. Ofte er det imidlertid for sent, barnet har "lært" en personlighet knyttet mot en avhengighet til omsorgspersonen. Slik kan narsissistisk sårbarhet gå i sosial arv.

Foreldrefiendtlighet syndromet (PAS) er typisk for denne dynamikk. Barnet læres opp til å hate eller frykte den andre forelder, under trusler om at primæromsorgspersonen vil forsvinne! Ikke fordi den andre er verdt å hate, eller det er grunn for frykt, men fordi denne utgjør en trussel mot den syke omsorgspersonens narsissistiske supply, nemlig behovet for barnet. Men psykisk

problematikk kan også vendes inn til angst og depressive lidelser, eller en kombinasjon av disse. Noen ganger ser man en enda mer komplisert dynamikk. Det er når narsissisten fremdeles har følelser for eller er glad i sin ex.partner. Da læres ikke barnet opp i å hate, men mer til å glemme eller overse den andre forelder. En slik dynamikk kan grunne i at narsissisten ikke kan hate den man i bunn og grunn elsker.

I voksen alder kan dette gi seg utslag i at en kvinne som har kommet seg ut av et voldelig forhold, finner en ny dominerende mann som igjen utøver vold, eller går tilbake til den voldelige. Det som er kjent fra egen traumatiske barndom fremstår som "tryggere" enn å satse på en mann som behandler henne bra, men hvis adferd er "ukjent". Det er et kjent fenomen at enkelte kvinner med en vanskelig barndom søker mot en voldelig partner. Ubevist faktorer gjør at det "kjente" men dysfunksjonelle, føles "tryggere" enn det "ukjente" men funksjonelle! Det handler om hvilke strategier man har utviklet og er kjent med.

Et barn som læres opp til å tjene sin mors sykelige behov, lærer ikke annet enn at det er det "riktige", og havner selv ofte inn i destruktive forhold der de tjener sin partner slik de tjente sin mor. Dette gjelder også for mange menn. Dette er narsissistisk dynamikk i praksis.

Denne destruktivitet kan man vanligvis ikke se gjennom enkle observasjoner, skolesituasjoner eller fritidsaktiviteter, fordi slike barn faktisk kan føle at de har det bra i slike eksterne relasjoner uavhengig av om de har det svært negativt hjemme. I slike settinger oppleves ikke den syke voksne at barnets avstand til den voksne er noen trussel mot barnet som narsissistisk supply. Derfor kan skole beskrive positive erfaringer, bekjente og venner kan beskrive gode opplevelser. På samvær hos den andre forelder derimot, blir barnet oppringt daglig mange ganger. Den narsissistiske voksnes frykt for tap av sitt narsissistiske supply frembringer denne for barnet svært skadelige adferd. Skoler og venner er ikke en trussel mot tap av narsissistisk supply, barnets andre forelder er det! Man ser det om ferier blir for lange, da slår den voksnes savn etter barnet inn før barnet rekker savne den narsissistiske voksne.

I en konkret sak, kunne barnet til nød være 3 uker med sin far, men ikke 4, det ble for lenge påsto moren. Ikke fordi barnet savnet mor, men fordi mor savnet sitt narsissistiske supply! Eller en annen sak, der barnet godt kunne ha 4 ukers ferie med sin far, men ikke sammenhengende. Kravet fra den narsissistiske mor var 1 uke, så noen dager tilbake til mor, deretter 2 uker med far, så tilbake til mor, så en uke hos far! Slike narsissistiske omsorgspersoner er det **umulig å samarbeide** med. Deres adferd er ekstremt rigid og irrasjonell.

I konkrete saker har man sett at slike kan sende "bekymringsmelding" til barnevernet fordi de som foreldre ikke samarbeider, de er "bekymret" for hvordan det kan påvirke barnet, mens de selv gjennom mange år, nekter all form for samarbeid! Man kan virkelig snakke om å se splinten i den andres øye, men ikke stokken i sitt eget! Logikken bryter sammen for slike. Selvmotsigelser står i kø. I en

konkret sak kalte far inn til familierådgivningskontoret 7 ganger med ½ års mellomrom, mor kom aldri, men sende bekymringsmelding for at det var vanskelig å samarbeide, det klarte hun. Slik adferd må også sees som et behov for oppmerksomhet og som et forsøk på å manipulere omgivelsene.

Deres enorme evne til å manipulere omgivelsene gjør ofte at det er den normale forelder som fremstår som den dårlige! Slik manipulerer de domstoler, barnevern, sakkyndige, skole osv. Barn som lever med slike får alvorlige problemer. De lever i en tilstand der alt som skal skje må være forutbestemt, ofte på klokkeslettet! Uforutsigbarhet er traumatsik fot slike. Slike omsorgspersoner evner dårlig ta ting på sparket, og fatte avgjørelser blir uoverkommelig. Ofte må de enkleste ting konfereres med andre for at de skal få seg bekreftet. **Projeksjon** og **projektiv identifikasjon** er typisk for denne personlighetstype.

Dårlig omsorg er ikke noe en omsorgsperson viser når andre er til stede! **Tvert imot, da ligger den langt over gjennomsnittet, noe et barn merker.** Det er heller ikke noe et barn uten videre viser utad, da slike barn ofte må leve under trusler om å bli forlatt eller alvorlig straffet om de skulle avsløre slike forhold. Trusler om at omsorgsperson vil begå selvmord eller forsvinne hindrer slike barn i å søke hjelp for sine problemer. Barn er trofaste og lette å utnytte av slike kyniske mennesker. Det skadelige er at slike barn utvikler svært usunne strategier for å meste en slik hverdag. Det får konsekvens for tilknytningskvaliteten. Disse strategiene tar de så med seg i sitt voksne liv som dermed skaper livslange problemer.

I et kvalitativt dårlig omsorgsmiljø vil barnet utvikle en avhengighet til den voksne som gjør det vanskelig for barnet å frigjøre seg og føle autonomitet. Slike barn kan tidlig utvikle strategier som avviker sterkt fra det man ser hos trygge barn. De blir et produkt av den påvirkning de utsettes for av nære omsorgspersoner. Barn med et kvalitativt dårlig tilknytning er mer sårbar for å utvikle psykiske problemer. Særlig vil disse komme til syne mot ungdomsalder, der man møter krav fra andre i en ubeskyttet atmosfære. Der det forventes at man begynner stå opp for seg selv. Slike barn har ofte lært at de ikke mestrer selv, men at omsorgspersonen mestrer for dem! Når slike barn begynner stille krav, er man dømt til en evig konflikt med omsorgspersonen.

Det gjør dem avhengige av omsorgspersonen. Barn med en kvalitativt dårlig tilknytning har ikke "lært" å mestre selv, men å være avhengig av bekreftelse på mestring. I praksis må de ha klarignal fra den syke omsorgspersonen for å ta avgjørelser. I voksen alder blir dette til beslutningsvegring.

Ofte har de lært å bekrefte den voksne. Det kommer til syne i form av utagering om aggressjonen går ut, eller depresjon/angst om det ytre trusselbildet er så sterkt at det preges av frykt. Gjennom betinget kjærighet ser man ofte at de har et dårlig selvbilde som kan slå ut i et utall psykiske lidelser som depresjon, angst, utrygghet, spiseforstyrrelser, narsissistisk problematikk osv. Det stress barn under kvalitativt dårlig tilknytning opplever kan i kombinasjon med genetiske disposisjoner også

gjøre dem sårbare for fysiologiske forstyrrelser som diabetes og ADHD. Nyere forskning viser da også at kronisk stress kan være en utløsende årsak til diabetes 1 hos barn.

I en større svensk undersøkelse av 17000 barn fant man at stress og kriser mellom foreldre var fellesnevneren som trigger oppstarten av diabetes! Utviklingspsykolog Anneli Sepa ved universitetet i Lindköping utalte at: **"Stress mellom foreldrene skaper stress for barna, som i sin tur gir økt belastning på betaceller, de cellene som produserer insulin!"** Insulin er et hormon som kontrollerer glukosenivået i kroppen. I en doktoravhandling fra 2004 skriver hun:

"Parenting stress and experiences of serious life events like divorce and maternal exposure to violence were associated with the induction of diabetes-related autoimmunity in early childhood, possibly via insulin resistance and beta-cell stress. The risk of developing diabetesrelated autoimmunity after parental divorce or mothers' exposure to violence was about threefold. None of the results were explained by any of the potential confounding factors analyzed. These results support and strengthen the stress hypothesis, which warrants further investigation."

I en artikkel fra 2006 beskriver hun videre:

"The β cell stress hypothesis suggests that any phenomenon that induces insulin resistance, and thereby extra pressure on the β cells, should be regarded as a risk factor for type 1 diabetes (T1D). Psychological stress decreases insulin sensitivity and increases insulin resistance and may hence be important in the development/onset of T1D"

Oppsummert kan man si at tiden et barn bor med en omsorgsperson kun er et uttrykk for styrken på den kvaliteten som preger tilknytningen. Om denne kvaliteten er god eller dårlig kan man først si noe om når man undersøker omsorgspersonens faktiske evne til empati og innlevelse i hvordan barnet opplever virkeligheten. En god omsorgsperson speiler barnet på et aldersadekvat nivå, for barnets skyld og ikke for egne udekte psykologiske behov. En kvalitatittvåt dårlig omsorg kan få alvorlige konsekvenser som en direkte følge av det psykologiske stress et barn opplever med alvorlig immunsiktsykdommer som resultat.

Se også Youtube : <http://www.youtube.com/watch?v=gzbOsVAhyMw>